

Den grønlandske identitet

Af Gudrun Chemnitz

I længst forsvunden tid vandrede en lille menneskeskare.

Der har været flere teorier, som taler om hvorfra Eskimoerne stammer, hvilken sprogstamme. – Der er Axel Ollriks „Finsk-Ugrisk“ sprogstamme og der er Knut Bergsands „Esk-Aleutisk“ sprogstamme.

Efter min egen overbevisning og efter teorierne, vil jeg helst tro på Axel Ollriks teori. Derfor går jeg meget langt tilbage i tankerne, nemlig til „Abraham og Lot“: „Går du til venstre, så går jeg til højre“. Derfra kommer vel også de gamle eskimoiske fortællinger, f.eks. om mammuterne, de urgamle elefanter. – Overlevering af fortællinger fra den ældre til den yngre grønlandske befolkning, da jeg var barn. Og disse fortællinger kan have været meget gamle.

Jeg tror, at den oprindelige eskimoiske folkestamme kommer fra Ungarn, fra Madjarerne.

En del folk tog derfra og vandrede og da man i gamle dage altid fulgte fangsten, er den lille menneskeskare taget mod Nord. Da de kom til havet drog nogle mod vest andre mod øst. Vandringer for de, der drog vestpå blev ikke

lang, for da de kom til havet, standsede stammen, for „Lapperne“ må være dem, der drog mod vest.

Vandringen for dem, der drog mod øst, blev meget lang. – Gennem Sibiriens nordligste land vandrede den lille menneskeskare, og nogle bosatte sig undervejs. Derfor møder man sibiriske eskimoer, Alaska eskimoer, canadiske eskimoer, og endelig dem, der vandrede længst, grønlandske eskimoer.

Eskimoerne vandrede efter fangsten, derfor har de en meget højtstående fangstkultur. – Den lille vandrende folkeskare standsede lidt, da de kom til havet mellem Canada og Grønland; men fortsatte over isen til Thule i Grønland. Da tog de igen en beslutning: „Går du mod vest, så går jeg mod øst“.

Nogle drog over Nordgrønland og ned langs Østkysten og resten drog ned langs Vestkysten. De vandrede og vandrede, og efterhånden blev det barske land befolket af et fangerfolk spredt over hele Grønlands kyst.

I mange, mange år levede Grønlands eskimoer under konstant vandring i landet. – Jeg tror også, at de er kommet i flere hold gennem mange års mellemrum.

Fot.: Ole Jørgensen, TUKAK' TEATRET, fra kulturugen i september 1980 ved Ammassalik.

Derfor finder man flere forskellige kulturer, der har forskellige alderstrin som Dorset-Sarqaq kulturen m. m.

Dengang var der meget fangstat følge. Selv store hvaler blev fanget med de meget veludstyrede fartøjer og fangstredskaber.

Af og til kom der folk fra Øst, det var Europæerne, som også vandrede, men det var mere på opdagelsesrejser.

Omkring år 1000 begyndte eskimoerne at blive blandet. – Da Erik den Røde kom til sydspidsen af Grønland, boede der allerede grønlandske eskimoer over hele landet. Omkring år 1500 blev befolkningen blandet meget, det var hvalfangernes tid. – Så hvis man skal tale om grønlænderne idag, er den nuværende befolkning meget blandet, forfædrene er både eskimoer og europæer.

Under vandringen levede eskimoerne under meget barske vilkår, som de beundringsværdigt overlevede. Derfor har de tit tyet til overnaturlige væsener gennem „Angakok'er“ m. m. – for der må være en skaber til alt det, de oplevede gennem vandringen. Og denne skaber har menneskene på jorden søgt ly hos på mange forskellige måder.

Sådan mener jeg, at vi skal finde frem til vores identitet!

I året 1721 kom Hans Egede, Grønlands apostel og kristnede den „lille menneskeskare“, og først i 1925 blev den sidste grønlænder døbt.

Hans Egede kom fra Norge, men dengang hørte Norge til Danmark, og derfor kom Grønland til at høre til Danmark.

Først efter Hans Egede begyndte vandringerne at standse De fik noget andet at samles om – Kristendommen –. Brødreminigheden kom også til landet og satte deres tydelige spor.

Omkring 1900 vandrede eskimoerne langs østkysten til vestkysten syd om Kap Farvel for at blive døbt, og blandede sig dér med sydgrønlænderne.

Omkring 1800 var der en meget åndelig opvækning i den grønlandske befolkning. Der var nok omkring 15 til

20 tusinde mennesker i Grønland på daværende tidspunkt. Afsmitning af europæernes interesser er naturligt kommet med i blandingen. Der var meget dygtige digtere og forfattere blandt grønlænderne omkring 1800-års-tallet.

I 1900-1930 vågnede interessen for at kende Grønlands geografi. Det var Knud Rasmussen, der tog på indholdsrige ekspeditioner til både Thule og Canada og også til østkysten. Som halvgrønlænder var han en hærdeet mand mod vejr og vind i det barske arktiske land. Det er ikke mindst hans digtsamlinger, der kan spore vore veje til stammen af vore vestlige eskimoiske forfædre.

Jeg husker selv tydeligt Knud Rasmussen fra min barndom, når jeg sad på hans skød og „red ranke“ og fik et bolsje af ham. Det var i Nanortalik, og han lejede min fars første motorbåd til en af østkystekspeditionerne, hvor båden forliste.

Mange kan være imod danskernes monopol i Grønland i 30-40'erne. Men er det ikke netop den hånd, der har beskyttet grønlændernes identitet? For at vi kunne bevare, hvad der er vores, indtil vi selv fik øjnene op for værdien af den kulturarv, vi har fra vore forfædre.

Selv om der er delte meninger om den beskyttelse, og meninger om, at den har været hæmmende for udviklingen, så har jeg personlig altid ment, at modpolet i sig selv har sin berettigelse, (som nok kan være vanskelig at forstå for ungdommen). – Men lad mig ridse op, hvilken konklusion, jeg er kommet til.

Som jeg nævnte i begyndelsen, har grønlænderne fra starten været et fan-

gerfolk. – En lille menneskeskare, der fulgte med naturens gaver. De har kunnet eksistere mod vejr og vind på grund af forståelsen for samarbejdsvilkårenes krav for en kvinde og mand. – Kvinden kunne ikke eksistere, hvis manden ikke fangede sin fangst, og manden kunne ikke eksistere, hvis ikke kvinden var til hjælp for hans fangst. Derfor har jeg altid beundret forfædrenes fordeling af livsoprettelsen „Trofast og uundværligt“ hjalp kvinden og manden hinanden i det gamle Grønland!“

De brugte ikke megen plads, meget nøjsomt har de kunnet finde frem til at kunne eksistere og eje livsnødvendighederne uden overflod. Deres tøj var ikke alene varmt, det var også pyntet med en særlig kunstnerisk syteknik, hvis lige ikke findes i andre folkeslag. – Et beundringsværdigt folkefærd. Jeg har lyst til at definere min beundring med disse ord: –Kvinden har på sin stille måde, uden at vente ros fået kernefamilien til at eksistere og holdt vægen i blus for at bevare roden til forfædrene.

Mange vil sige, at det er utopi og romantik at tænke sådan, og at den tid er forbi osv. – Men jeg personlig har ikke den opfattelse, for jeg synes ikke, at den tid er forbi endnu, og den skal ikke overses, fordi den går stille med dørene.

Den grønlandske kvinde råber ikke op for at vise sine kundskaber. Hun sidder stille bøjet over en værdifuld ting, som hun inderst inde så gerne vil bevare – men hun føler sig magtesløs over alt det nye udefra.

Af og til tilsidesætter hun sit eget jeg, fordi andet udefra er nemmere og kan bare betales med penge. – Hør er det nu

»...grønlandernes identitet er værdifuld at bevare«. Identitet både som kvinde og som grønlander blev diskuteret på »Kvindernes dag« under Aasivik 80. Fot.: Hans-Erik Rasmussen.

rigtigt, du stille kvinde, hvor blev du af? – Den unge kvinde vil gerne råbe op, men måden at råbe op på afviger fra den ældres personlighed og eksistens. Lyt hellere til de ældre, og bær frugten videre, som dine forfædre har gjort, og se, at grønlandernes identitet er værdifuld at bevare.

Livsvilkårene i mine barndomsår i Sydgrønland har nok været materialistisk fattigt; men dog så nøjsomt og åndeligt rigt.

Fangerlivet og europæisk islæt blandet sammen blev en meget harmonisk sammensmeltning i sydgrønlandernes udvikling i 30–40'erne. Havebruget som godt kan give afgrøde i den varme sommer, supplerede fint med fåreavl og fangerliv.

Der skabtes ellers en masse arbejdsformer og nærende føde, som burde udvikles, hvis bare den ikke var blevet overset. For lige netop ved dens blomstring, blev den trampet ned, fordi der kom

færdige varer udefra. Jeg ville ønske, at man fortsat havde udviklet denselvtillid, man dengang startede blandt grønlænderne, men det kan nås endnu, den står bare i stampe.

Dengang var grønlænderne også åndeligt rige. De kendte naturens stærke kræfter, og ved troen blev de styrket. De sørgede ikke alene for kroppen, men trofast dyrkede de sjælens behov for ikke at få afmagt.

Som præst tog min far tit ud til menigheden i det farefulde Kap-Farvel-område. Bygderne lå meget spredt, og folket levede som storfangere. Sommetider tog vi med på disse ture. Jeg kan sige, at jeg har gennemlevet overgangen fra fangersamfundet til de industrialiserede samfund.

Så kom krigen 1940. Forbindelsen til Danmark blev afskåret. Grønland kom under Amerika, der aftog kryolit mod at forsyne os med varer, som vi ellers havde fået af Danmark og mange nye ting, som aldrig havde været kendt her. Grønlænderne opdagede den store verden – hvilket var både godt og ondt.

I 1950'erne var befolkningen på ca. 25.000. Jeg var blevet lærerinde og kom hjem efter endt uddannelse. – Sygeligheden var kommet til Grønland, mange døde af tuberkulose, mæslinger og bør-

nelammelse. Når jeg rejste med lægen til bygderne for at tolke for ham, mødte jeg et helt andet folkefærd end fra før krigen.

De førvarme og hyggelige jordhytter var nu den rene elendighed. Mange var døde og familiernes ældste lå svage på briksen og hostede. De fleste levede af butikskost. – Mændene stod bare med hænderne i lommen, og vidste ikke rigtigt hvad de skulle gøre af sig selv, skulle de tage på fangst eller fiske.

Grønland bukkede ikke under dengang sidst i 50'erne, men fik en ny blomstrings-tid, da det daværende landsråd og den danske stat tog fat på udviklingen af sundhed, boligbyggeri, uddannelser og erhvervsmuligheder.

Så begyndte man at satse på fiskeriet, hvad der også er godt. Men glemte man ikke noget? – Grønlændernes eget hovederhverv, fangsten. Fiskeriet kendte man jo fra Danmark, så det var nemt nok at udvikle. Men fangerlivets videre udvikling gik i stå, da man ikke havde forudsætninger for det.

Min konklusion er, at der skal parallelle lovgivninger til:

Fanger- og fiskerlivet og det industrialiserede liv.

Fangerlivet skal udvikles, og det må foregå i yderdistrikterne.